

ובחומר איש (נא, יג) כתוב: **כיוון שהפקעת הittel היא דרך קלקל ואינה אסורה מהתורה, אך התירו לצורך הוצאה אוכל כגון שובר חבית וכד' ע"ש.**
וע"ע ברייטב"א שבת קמו.

ואם תאמר, הלא 'קורע' מאבות מלאכה הוא, ואף שלא על מנת לתפור אסור מדרבן, ומדוע מותר לחתוך ולהפקיע החבלים? פירושו אחרונים שלאלכת קורע שicity רק בכלי או בגד, ואף אם נאמר שיש איסור בגד שאין בו שלש על שלש אצבעות שאין שם 'בגד' עליון, מכל מקום כיוון שישיך בו 'תופר' יש בו 'קורע', משא"כ דבר שאין שicity בו תפירה – אין בו איסור קורע, כגון חוט שנקרע (עפ"י פרי מגדים שיו בא"א סק"ב. וע' גם באור ההלכה שיד ד"ה חותלות).
ויש מפרשין טעם נוסף [כדי לישב דברי התוספתא שקווע אדם עור שעיל גבי החבית. וכן שבירית חותלות של תמרים], שיש דברים העוטפים ומכסים מאכלים וחפצים, שהם בטלים וטפלים אל מה שבתוכם, והרי הם כמו קליפי אגוזים שאין בהם 'קוריעה' (עפ"י שביתת השבת דף יב – כפי שהאריך לבאר דבריו בספר בני שבת ח"ב פ"כ).
יש להעיר ממה שאמרו להלן לד. מפיצעים את האגו במטלית ואין חוששים שמא תקווע, והיינו משום דבר שאינו מתקון (ע"ש ברשי"ו וגה"ש) – משמע שאם מתקון אסור, י"ל שהטטלית אינה טפלה לאגו והרי יכול להסירה, משא"כ דבר שזכה לקורע כדי להגיע לבנים, הרי זה קליפה.

דף לב

'אין פוחתין את הנר מפני שהוא עווה כלי'. הרמב"ם (בפירוש המשנה ובהל' י"ט ד, ה) מפרש שהיו עושים את הנרות ווגות ווגות, ולאחר עשייתן חותכים ומפרדים אותן. ומכאן כתוב: 'שתי כלים שתן מהחברים בתחלת עשייתן כגון שתי נרות או שתי כוסות – אין פוחתין אותן מפני שהוא מתקן כלי'.
וכתבו המפרשים (מדוקן לשון הרמב"ם, ועל פי הנראה ממילך הסוגיא) שאיסור זה אינו אלא מדרבן משום שנראה כמתקן כלי. והטעם לכך שאינו מתקן ממש, נראה, מפני שבעצם גופ הכליל גמור ואין צורך תיקון רק לצורך המכלי אחר. אכן נראה מהלשון הרשב"א (בית מועד – אוכל נשג, ג, ג) שנורות סתוםים וחולולים שאינם ראויים לשום שימוש, אסור לחותכם מדאורייתא כדי להשתמש בהם – כי באופן והרי עווה כליל חדש ואין דומה לשתי נרות המהוברים לאורכם מצד אחד ואינם סתוםים בפיהם, שהפרודתם אין עשיית כליל חדש אלא הסרת דבר צדי שפערע, ואיסורו אינו אלא מדרבן כאמור.
בכיוון מצוי הדבר בגביעי מוצרי חלב למיניהם שננקנים כשם מהחברים בוגות. ולכארה היה נראה לדמות ואת לנרות המהוברים שאסור להפרידם. ואולם הגרש"ז אויערבך וצ"ל הורה בפשיותה שמותר להפרידם, כי בעצם ניכר שכלי גביע עומד לעצמו, ורק כדי שיהיא קל למוכרים משאים אותם מהחברים מלמעלה, הילך אין בהפרודת משום תיקון כלי. ובנו הג"ר עזראיל שליט"א חוסיף טעם, שגביעי לבן הם כליל גורע ודינם כחותלות של תמרים (אי"ח שיח, ח) שמותר לעשותות להם פתח – ואין כשי נרות או בוסות המוחברים ברמב"ם, שהן כליל גמור (עפ"י בני שבת ח"א פרק כה). ואולם בשם הגרא"ש אלישיב שליט"א מובא שאין להפריד בשבת גביעים אלו].

זאיין חותכין את הפטילה' – הן אם רוצה לעשות שתי פtileות מפטילה ארוכה, הן כשייש לו פtileה

ארוכה מדי ואינה מתאימה לו לצרכו, וחותם לקצירה – גם זה בכלל תיקון כלי (עפ"י משנה ברורה תקיד ס"ק לט. וע' גם בשו"ע תקיד, י, ובהגר"א).
 כיוצ'א בזה נפסק בשלהן ערוך (תקט.ב) שאין לך שפוד שהוא ארכוך מדי (ומקורו במדוכי בפרקנו). [ואולם משום מלאכת 'מחתק' אין בזה – כיון שמתיקן את הכלוי ואינו מעוניין בדבר הנחתך. עפ"י 'טל אורות'].
 ודין והמצו בהדלקת נרות ביום טוב; אין להתנקן את הנר מסביב כדי שתיתאים למות הפתוחות, שנמציא על ידי חיתוכו מכשירו לשימוש. ואולם מותר להכניסו לפנות בדיחקה שזהו תיקון כלאך יד, דומה מה שאמרו להלן בפתילה שמותר לטעמה בידו ופרש"י משום תיקון כלאך יד (עפ"י שמירת שבת כהכלתה יג העורה קלו, מהגרשו"א. ע' בכלל זה בספר בנין שבת כו,ג).

(ע"ב) 'מוחטין את הפתילה ביום טוב' ואין לאסור משום 'תיקון כלי' כיון שהוא מעבירו בקלות בידיו (עפ"י בית יוסף תקיד).
 וכן יש להוכיח מכמה מקומות שתיקוניים הנעשים בקלות ללא שם תורה, אינם נחשים מלאכת תיקון. ופסק הגרש"ז לאור זאת, שמותר לישיר מגבעת שנתמעכה ונתמעכה, שכן מיישר בקלות ללא שם תורה. [ונראה שה"ה לענין ישור כוס העשויה מפלסטיק דק] וכל זה אמר בכללי שכבר נגמרה מלאכתו אלא שנתקלקל מעט ומהזירו למצבו התקין. תנאי נוסף: דוקא כשהלא פקע פמן שם 'כלי' בקילוקלו, אבל אם בטל ממנו שם, אסור לתקן אפ"ל תיקון קל (ראה בהרחבה בספר בנין שבת לידוי הגרא"ה כהן שליט"א ח"א סוף פרק כג. וע' בשו"ת אור לציון להגרוב"צ אבא שאול ז"ל (ח"ב כו,ט) שאם נתמעכה המגבעת באופן שאינה דואיה להלבישה אף לא בשעת הבדיקה – יש להימנע מלסדרה בשבת).

זמי שאשתו מושלת עליו ומישורין מושלין בגופו. כתוב מהרש"ל: 'נראה לי לפרש מושלין וגוברין על הגוף שלא יכול ללמוד תורה, והיינו דאמרין בפ"ק דברכות איזה י Sorin שאינם של אהבה – שיש בהן ביטול תורה, וכן הא דאמר מי שאשתו מושלת עליו כלומר שగבורת עליו ומבטלו מורה ומצות'.

'... ואין חותcin הנגיד לאצלות בו מליח... משום דקא מתיקן מנא'. האחרונים דקדקן מלשון הרמב"ם (שבת כג,ח) שאין זה מתיקן כלוי ללמידה, והיינו דאמרין בפ"ק דברכות איזה י Sorin שאינם של אהבה בחיתוך הנגיד משום מלאכת 'קורע' שהרי זה קורע על מנת לתיקן.
 הגרא"ז מלאי (בשו"ע של שם, י) חידש שאין איסור 'קורע' אלא בהפרדת גופים שבתוחביו כגון בגד הארוג מוחותם, אבל הנגיד שהוא גוף אחד – אין בחיתוכו מושום קורע.
 והקשו על כך אחרים מדרבי הירושלמי (שבת ז,ב) שיש 'קורע' בעורות (עפ"י נשמת אדם כת,ב; באור הולכה שם ד"ה אין, ועוד). ובבואר הולכה (שם) יצא לחדר שאין נהשך קורע ע"מ לתיקן אלא כשבא לתיקן את שני החלקים שקורעם, כגון שאמרו בירויות המשכן שקורע כדי לחבר חלקי הירעה מחדש והרי מתיקן את הירעה כולה, משא"כ שקורע בשביב להשתמש בחלק אחד בלבד – איןו חיב. על כן שקורע נידר כדי להשתמש בחלק אחד ממנו לצלי ואילו שאר הנגיד אינו נתיקן בקירעה זו, ואפשר אף מתקלקל ממה שהיה – אין זה בכלל 'קורע'.

והקשו על כך, אם כן מודוע לא הוכירו הפוסקים לחלק אם בא להשתמש בחלק מן הקרעים או בכלום, שהרי לדבריו נראה שבאופן זה שקורע כדי להשתמש בכל חלקי הנגיד יהא חיב חטאת (עפ"י שביתת השבת – מעשה חשוב יא: קצות השלון כמה בבדה"ש סק"ד. יתכן שלפי הבהא"ל גם אם ישתמש בכל החלקים יהא פטור מפני

שאין קשר בין השימוש של חלק אחד לשימוש החלקים האחרים, ואינו דומה ליריעה שמתכוון תיקון אחד לכלולה ע"י קרייעתה. ונראה לפירוש שחלק אין כן חיבור 'קורע', מפני שהניר בזמנם היה דבר יקר ומיעוד לשימושים מסוימים והיו חסמים עלייו שלא לקלקלו, וכשהותך ממנו לצורך עשיית צלי, הניר מתקלקל ונפסח, והרי זה דומה לחותך ניר יקר ומוכובד כדי לנקה בו לכלה – שודאי נחשב 'מקלקל' ה גם שיש לו תועלת בשימוש, מפני שיקילקלו מרווחה על תיקונו (עפ"י בנין שבת ח"ב פרק יח, ע"ש בארכיות). לפ"ט עם זה במננו יש לחוש למלאה דאוריתא ברגע זה. וע' ש"כ (כג, טז) שבמקום שא"א בענין אחר יש מקום להקל לקלע ניר טואלט כלאחר יד לשימוש משומם כבוד הבריות. ולפי הסבראה הנזכרת יש להעדיף לחות ניר יקר שאינו מיעוד לשימוש זה שאו ייחשב כמקלקל.

אמר רビינא: וקטמא שדי. רשי ור"ף פרשו, לפי שאפר איינו בר גיבול. והתוס' הקשו על כך מסוגיא מפורשת במסכת שבת שהנותן מים על האפר חיב. ובאר הר"ן שאננס גם באפר חיבים משומם לישה, אך כאן הלא מן הדין מותר גם לולש כשם שמותר ל佗וח את התנור לצורך האפיה, רק אסור לגבול טיט משומם שנראה כמגביל לצורך בנין, אבל אף כיון שאינו בר-גיבול לבניין לפיכך איינו נראה כי מגביל לצורך בנין.

עוד בענין שיטות הראשונות בדיון דבר שני בר-גיבול – ע' באור הלהבה שבד ד"ה אין; חזון איש נוג, נה, ג.

*

כל המרחים על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו... –
'МОותר לעבד בעבד בגעני בפרק. ואף על פי שהדין קר – מدت חסידות ודרבי חכמה שהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכайд עולי על עבדו ולא ייצר לו, ויאכילהו וישקחו מכל מאכל ומכל משתה... ולא ירבה עליו צעה ובעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו... ואין האכזריות והעוזות מצויה אלא בנקרים עובדי עבודה זרה אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיעו להם הקב"ה טובות התורה וזכה אותם בחיקים ומשפטים צדיקים, רחמנים על הכל. וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדרמות בהם הוא אומר ורחמי על כל מעשי. וכל המרחים מרחמיין עליו שנאמר ונן לך ורחמים וחרבך' (мотוך רמב"ם סוף ספר קניין). וברמ"ם מנתנות ענינים יב: 'כל המרחים מרחמיין עליו שנאמר ונן לך ורחמים וחרבך והרבך. וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם – יש לחוש ליחסו, שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר אכזרי המה ולא ירחמו. וכל ישראל והגלויה עליהם כאחים הם...'.

דף לג

זכן ביעתא וכן קדרה וכן פוריא... – באור שיטת רשי (בד"ה והלכטה) שכל אלו נחשבים 'דבר שני מותכוין' ומזהרין לרבי שמעון. [זהותם חולקים, כיון שמכוון לפעולה שעשוה אין זה 'איינו מותכוין'. וע' חז"א נב, יא באור לשונם – ע' בספר שער המלך שבת כה, כד; בית הלוイ ח"א, ה; קהילות יעקב ביצה יא, ב.]

מאן דאסר – דלא חזי להסקה, ומאן דשייר אמר לך הא חזי להיסק גדול. גם מאן דאסר מודה

ב. אין מבקעים עצים מסואר של קורות (= מזכיר קורות המיעודות לבניין), ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב, משום 'ሞקצת'. אבל מבקעים מן הקורה שנשברה מערב יום טוב.

א. קורות שבסוגר, הרין מוקצות מהמת חסרן כיס ומודה בהן רבי שמעון לאסורה. ואילו קורה שנשברה ביום רבי שמעון מתייר (כלעליל ב:), והיינו משום שמן הסתום שנשברה היום הייתה רעועה מأتמול והריחו כיוש ומצויה מתי תשבר (עפ"י תוס' שם).

ב. עצים קטנים הנוחים להידלק לא ביקוע, אסור לבקעם ולחתכם לחטיות קטנות, הויאל ומלאכה שאינה נזכרת היא, ומלאכה גמורה היא זו, משום טוון [ובשבת אסור אף לחטיות גדולות משום 'עובדין דחול'] (עפ"י ברודכי; תורי"ד – עפ"י שבת עד. מג"א שיד סק"ד; ט"ז תכא סק"ב). וע"ע פמ"ג בفتיחה כוללת להל' שבת).

וכשմבקעים אין מבקעים לא בקרום ולא במגל ולא במגרה (= מסור) אלא בקופץ (= סכין של קצביםiani ואינו כל' אומני-עץ). היה הכל' מצד אחד בעל ראש צר בקופץ ומצד אחר רחב בקרום – מותר לבקע בצד הצר ולא ברחב (כפרש"י ור"ג).

א. לפירוש הרא"ש נחקרו שתי הלשונות בغمרא אודות קרדום שיש לו ראש רחב וראש צר, וכן בקופין. והביה מרמב"ם (י"ט ד, י) ובעל העיטור שהלכה כלשון אחרונה שבקרודום אסור בכל צד ובקופין אינו מותר אלא בצד הצר.

ב. אין אלו בקאים בכלים הללו, הלכך יש לנו לאסורה לבקע עצים אלא ביד (תוס').

רפים לא – לב

ס. א. בית שהוא מלא פירות – האם מותר לפחות מאבני הבית כדי ליטול את הפירות ביום טוב? ומה הדין כشنפהת הבית מלאו – האם הפירות מותרים?

ב. חותמות שבקרקע ובכלים – האם מותר להתיר / להפקיע / לחתוך אותן בשבת וביום טוב?

א. בית סגור שהוא מלא פירות, לדברי רבי מאיר פוחתו לכתילה מהלבנים ונוטל את הפירות. ופירש שמואל לבבנים סדרות ולא טיט, שאין בו מה שמוס 'סותר', ומשום שמתה יום טוב התיר רבי מאיר לטלטלם, אבל לא בשבת (רבי זира. ותניא נמי הכא). ותיכמים אוסרים לפחותות לכתילה, אבל אם נפתח – נוטל הפירות ממוקם הפתה.

א. לפחותות, דוקא לרבי שמעון מותרים בטלטל, אבל לרבי יהודה הויאל ואסור לפחותות [לחכמים] הרי הפירות מוקצים מהמת איסור.

ולפרש"י ממשע שאף לרבי יהודה מותרים. אכן אם היו הלבנים מחוברות בטיט בבניין, כיוון שאסור מדאוריתא לפחותות – הפירות אסורים.

ויש מתרים הפירות אף בכגן זה שהלגניים היו מחוברות, כי אין המניעה בפירות עצם אלא בדבר חיצוני, ולכן כנסתתלקה המניעה – הפירות מותרים. וכתבו הפוסקים שיש לסגור על דעתה זו עכ"פ בשעת הדחק.

ב. היו הפירות אזרורים שם לזמן רב – הרי הם מוקצתה (פוסקים).

ב. חותמות שבקרקע (כגון דלחותותفتحי בורות ומעירה הסגורות בקשרי חבלים); בשבת, מתייר (שישור שאינו של קיימת הוא, עשויי תמיד להתרה) אבל לא מפקיע ולא חותך (משום סותר בבניין קרקע). וביום טוב, לרבי מאיר – אף מפקיע וחותך (שסתירה זו מדרבנן והקלות בי"ט משום שמתה יום טוב). ולחכמים – יש תנא המתיר להפקיע ולחותך ויש תנא האסור. וכן נקט שמואל.

פסק הר"ף כשםויאל, לאסור. ואיסור זה מדרבנן הוא (על"י רשי' עירובין לה; ריא"ג. וע' תוס' ובפסקי הר"ף בעירובין; נובי"ת או"ח לט; שער המלך יו"ט ב; פמ"ג שיד במ"ז סק"ט. וטעם הדבר נראה שהיבור הכספי בתבל אינו כורך הרגילה והיבור גרווע הוא. כן נראה מדברי תורות הדשן (סה) הלבוש (שיד, י) ועוד. עפ"י בינוי שבת ח"ב פכ"ב).

חותמות שבכלים – מתייר ומפקיע וחותך (שאין סתירה בכלים, כבית הכלל). מלבד לשיטת רבינו נחמי שאמר כל הכלים אין גיטלים אלא דרך שימושם, אסור ליטול סכין אלא לצורך חיתוך אוכלים ולא לחותך חבצל [אבל לחותך ביד מותר]. ונחילקו תנאים בשיטתו האם גם ביום טוב אסור, או שמא יש חילוק לחותכו בין שבת לשבת يوم טוב. (ואין הלכה כרבינו נחמי, הילך חותמות שבכלים מתייר מפקיע וחותך, אחד שבת ואחד يوم טוב).

א. לשיטת התוס' (בעירובין לה. שבת קמו). וכמה פוסקים, אין התר אלא בחותמות של חבצל וככ' אבל כגון פותחת של עץ או של מטבח אסור לשבר – שוגם בכללי יש בינוי וסתירה (וע' גם תרומת הדשן נה בשם הרא"ש והתוס' והמודכי שודוקא בחותמות גרוועות, אבל בחזקות אסור ממשום סותר). ואין כן דעת רשי' (שם. וע' בשור'ת מהר"ם מראטנבורג, לבוב קכט).

ב. רשי' מפרש 'מפיקיע' – פורם, סותר גדרתו. וכן נפסק בשולחן ערוך (שיד, ז). ובדעת הרמב"ם נראה שאסור הדבר מושם תולדות 'מתיר'. אין התר אלא להפיקיע החותם עצמו, כמו שפירש רבנו חננאל (על"י אבני נור קפב; באור הלכה).

דף לב

ס. א. האם פוחתים את הנר ביום טוב כדי להכשירו לשימוש? האם עושים אלפסים חרניות ביום טוב?
ב. מתי גמר מלאכה של כלי חרס ושל אלפסים חרניות?
ג. האם מותר לעשות פחמים ביום טוב?
ד. מהן ההלכות הנוגעות לתיקון הפתילה והכנתה להדלקה ביום ט"ט?

א. שניינו: אין פוחתים את הנר מפני שהוא עשה כל'. רב יוסף תלה זאת בשיטות התנאים האם תקיתתו היא גמר מלאכתו או רק בהיצרפו בכבשן נגמר.

רש"י מפרש 'חניתת הנר' – תוחב אגרופו בוגוש חמר לחוק בו בית קיבול, והתוס' חולקים וסוברים שהוא ודאי אסור לכל הדעתות, אף אם אין גמר מלאכה, ופירשו שמדובר על הוצאה דבר שתותחים בנר ביצירותו כדי לשמר על צורת חללו, לאחר היסק מסויים בתנור. ותלו依 הדבר במחלוקת התנאים האם כבר מאותה שעה נגמרה מלאכתו, כי או אסור להוציאו, או אין נגמר אלא לאחר גמר ההיסק.
ורהמ"ם מפרש: הפרדת שתי נרות מוחברים לאחר עשייתם.

אין עושים אלפסים חרניות (ערניות / אירניות. ערמב"ם ביום טוב = מיני קדרות / קערות של בני כפרים שאינם מקפידים לגורם, וудין אין להם 'תוק' שימושי). רבנן שמעון בן גמליאל מתייר. (לדעת חכמים (כח) האוסרים עשיית מכשורי אוכל נש – נראה שודאי אסור).

ב. כל הרים, לדברי רבינו מאיר מכבול טומאה משנוגנורה מלאכתו (– הקייתו, ואף על פי שעדיין לא הוסק – כפרש"י. והතוס' חולקים ומפרשים לאחר הוצאת החפץ מתוכו לאחר שהוסק בתנור אך לא היסק גמור).
רבי יהושע אומר: **משיצרפו בכבשן** (לגמר).

אלפסים חרניות טהורות באهل המת (לפרש"י הטעם הוא מפני שאין להם עדיין תוך ואין כל הרים מיטמא בungan בלא תוך. ורבינו תם ורש"ר פירשו שיש להם תוך אלא שמכוסים עדיין, ולכך טהורות באهل, כמויד פטיל המציג באهل המת), וטמאות במסא הוב – שחרי נגמרה מלאכתם אצל בני כפרים הריגלים להשתמש בהם כבר במצב זה. רבינו אליעזר בר' צדוק אומר אף טהורות במסא הוב לפי שלא נגמרה מלאכתם. (ולדברי רבינו יהושע הנ"ל בכלי הרים, כל עוד לא נצרכו אינם מחייבים טומאה כלל).

א. **לפרש"י** שאין לאותם אלפסים תוך הרי מבואר שכלי הרים מטמא בהסתה הוב גם לא 'תוך'. והთוס' ורש"א ומאריר ור"ג בן הרמב"ן חולקים וסוברים שודוקא כשייש לו תוך מיטמא בהסתה, וכן מדובר בכלים עם תוך אלא שמכוסה כאמור, ואעפ"י שהוא 'צמיד פטיל' – מטמא בהסתה כאילו נגע הטומאה בתוכו, מפני שעומד להפתח (עתוס' ש"ז; רמב"ם מיטמא משכב ומושב תג; מנ"ח רעה).

ב. הלכה כחכמים שטמאות במסא הוב (רמב"ם שם). ודוקא **כשניצרפו בכבשן**, רבי יהושע (עפ"י רמב"ם כלים טה.א. וע' ק"ג ושותה אמרת).

ג. אין עושים פחמים ביום טוב (משום איסור עשיית כל' (רש"י). ויש אמרים משום כיבוי. ערך; פני יהושע; אפיקי ים ח"ב ד, ז), אף לא לצורך הים – כגון למחרצות כדי להוציא בתוכן, קודם שגורו על הוייה.

ד. אין חותכים את הפטילה לשתיים מפני שהוא עושה כל' (בין כשהוא נצרך לשתי פטילות בין כשפטילתו אורוכה ואין נאה לו. עפ"י משנ"ב תקיד ס"ק לט). ולדברי רבינו יהודה נתן שני ראייה בתוך שתי גנות ומדליק באמצעות והיא נחתכת.

א. אין התר והאמור אלא **כשניצרף להדילך שתיהן** (ורא"ש תקיד, או"ח תקיד, ח).
ב. מכך שחריר"פ הביא דברי רבינו יהודה נראת השלכה כמותו. והרא"ש תמה על טumo מודיע לא פסק כחכמים (וע' קרבן בתנאל). ומ"מ נקטו הפסוקים כדברי רבינו יהודה (או"ח תקיד, ח).

ג. ציריך עיון אם מותר לנתקה בידי לשתיים (עפ"י באר הלכה שם).
אין גודלים את הפטילה מלתחילה ביום טוב (משום עשיית כל'). ויש אמרים משום 'טוהה'. ע' מגן אבות לגור"ם בנת; שער הציון תקיד, נב; שבת הלוי ח"ז קב). אבל מעכבים אותה בידי (תקון כלא אחר יד הוא. רשי". והרמב"ם פירש 'מעכה' – מחלוקת לשתיים. וצ"ע בדעת שאר מפרשים. באה"ל תקיד, ח).
המייעך המותר הינו לאחר שכבר גדולו ע' בראשונים). ואולם הלויקת חתיכת צמר גפן ומותחה ועושה אותה כמיין פטיל – אסור (עפ"י שער הציון תקיד ס"ק נב. וע' גם באפיקי ים ח"ב ד, ז; בנין שבת סוף פרק כה).

אין מהבאים אותה באור, אבל שוריה אותה בשמן.
מוחתים את הפטילה ביום טוב (הן בהסתה הפקם שבראשה כשהיא Dolkt, הן הסרטו לאחר שכבתה כדי שתהא נוחה להידלק שוב. ע' רשי" ותוס' לעיל נב). ואעפ"י שמאפייל הפקם לא רץ והוא כבה – מותר, כשם שמותר להדילך הנר כדי להשתמש לאורו, אך מותר לכבות את המונע ההדילקה (ורא"ש).

ומותר למחותה אף על ידי כל'י (עפ"י רא"ש אות ז; בית יוסוף תקיד), אך אין לחזור מגוף הפתילה בכל'י (רמב"ם ד, ג [וערא"ש]; ש"ע תקיד). ויש מהמירים אף בהזאת פחム ע"י כל'י (עפ"י עולת שבת ווד).
ובכל זה מן הדין, אבל עתה במדינתנו נהגו להחמיר במחיטה בין ביד בין בכל'י. אין התר אלא

לנפץ הפחם באצבעו, שאינו מכבה בידיים (עפ"י משנה ברורה תקיד ס'ק מז).

סח. האם הפעולות דלהלן מותרות ביום טוב?

א. שבירת חרס או חיתוך נייר ליתגמ על האסללה, לחוץ בין ובין הדג הנצלחה?

ב. גריפת תנור וכיריים?

ג. טיחת התנור בטיח כדי לשומר על חומו.

ד. הצבת שתי חביות כדי לשופט עליון את הקדרה, וכל כי"ב.

ה. צידור אבניים זו עם זו לישב עליהם בבית הכסא.

א. אין שוררים את החרס ואין חותכים את הניר לצילות בו מלייח (מתכת האסללה שוררת את הרג, ומণחים עליה חתיכות חרס או נייר שנשרה במים) – משום תיקון מנא.

כמו כן אין מפצעים את הקנה לתת קромיותו על האסללה, שעושה כל'י (להלן לד.).

אין זה תיקון כל'י ממש אלא דומה למתקן (כו' דלקוק האחרונים מלשון הרמב"ם שבת כג,ו).

ב. שנינו: אין גורפים תנור וכיריים – אם נפל לתוכם מן הטיח – שהרי זה תיקון כל'י. אבל מכבשים את העפר בקרקע התנור ומשווים אותו כדי שלא יגע בפת המדובקת בדפנות התנור. ואם אי אפשר לאפות א"כ גורפו – מותר [וכרבבי יהודה המתיר מלאכת מכשורי אוכל נפש כשאי אפשר לעשותה מאטמול – אבל לחכמים אסור. עפ"י גמרא לעיל כה; רש"י]. וכן סיירו על כמה מהחכמים שהורו בכitem לגורף התנור כדי שהוא המאכל ראוי וטוב.

א. אפילו תנור חדש שנשארו בתוכו עפר ואבניים, מותר לגורףם כשאי אפשר לאפות ללא גריפה, ואין לחוש משום תיקון מנא (עפ"י Tos' לעיל כה).

ב. משמע בוגרמא, מהנהגת רבי חייא ורבא, שכל שהגירה נוצרת להשבחת הפת או הצלוי – מותר. ואולם כתוב הרא"ש שגירת תנור כגון שלנו שמכבה את הגללים, אפשר שלא היו מתירים אותן אמוראים אלא אם אי אפשר כלל לאפות בלא גריפה, ואפילו לחכמים מותר לכבות לצורך אוכל נפש. וכן נפסק בש"ע (תק,ה) שכיבוי מותר לצורך או"ג. ואולם הגרא"א כתוב בדעת רבי"ף שאסורה (ועי' באור הלכה שם; ש"ת מшиб דבר ח"א לה).

ג. השכבת האפר בקרקע התנור מותרת אפילו היה יכול לעשותה מערב יום טוב (עפ"י הרא"ש).

ג. טיחת התנור בטיט לשימירת חומו; רב אשי נהג התר בדבר, אך לא היה מגבל הטיט ביר"ט אלא הביאו מוקן משפט הפרת. וציריך להכינו מאטמול על ידי סימן וניתוק לצד אחר – משום מוקצת.

אמר רבינא: ובאפר מותר לטוח.

פרש"י ר"ז וריא"ז: מותר לערבו עם מים ולטוח בו, לפי שאינו בר-גיבול. [ובשבת אמרת פירש בדעת רשי" שמדובר שכבר נתערב במים ועתה רק מגבלו].

והתוס' חילקו שהרי חיבים על נתינת מים ואפר משומם לשיטה בשכבת. ופירשו שנוטן אפר יבש לסתום הסדקים, או כגון שגבלו מערב יומ טוב [אבל עפר אסור, שמא יمرת. ואולם בכל הסוגיא משמע שאין חשש מרוחה שהרי רב אשי התיר לטוח בטיט שעל שפת הנהר. רא"ש].

ד. אין מקיפים (= מקריבים) שתי ח比亚ות עליהן את הקדרה (מדרבנן, שנראה כעשית אهل). ואמר רב יהודה: דוקא מלמטה למלטה אסור שכן דרך בגין, אבל אם אווח תחילת את הקדרה למלטה ואח"כ מסדר ח比亚ות תחתיה – מותר. וכן לענין עשיית מדורה (שהיא בונה כעין כתלים ותקרה) וביצה (רש"י: הנטונה ע"ג כליל וכד') וחבית (শমুশিব্ব আঢ় উ' গ শতিম শশস্দৰিম আঢ়া) ומטה – יתן תחילת את החלק העליון ואח"כ את מה שלמטה, ולא להפוך.

א. התוס' והרא"ש סוברים – שלא כמשמעות מרשי" – שאין להקפיד בכך אלא בדבר שיש לו מחייבות, אבל כגון מטה שלו או שולחן שעל גבי רגליות [שאיין ברחנן טפח], מותר ליתן אותן תחילת ואח"כ הדר מלמטה.

ואפילו כשייש מחייבות, אם הן בינויו מאטמול [או אף אם הונחו שם בשבת שלא על דעת ליתן את החלק העליון על גבם] – מותר ליתן בשבת מלמטה, כגון דף על גבי רגליים רחבות או קדרה על גבי כירה (וכן מובה בפסקים או"ח תקב. וע"ע סיכום הדינים בפирוט, בחוז"א נב, א"ב; אבן"ז רכב).

ב. כתבו ראשונים על פי התוספות: אין איסור בכלל זה אלא לצורך שימושו, וכגון בסידור ח比亚ות שצורך לצורך בינוין כדי שלא יתעפשו (ע' שטו ג' ובמשנ"ב שם ובסק"ט. וע' ברמ"א תקב, א, שהביא שתי דעות בדבר לענין שולחן. ולכארה כיום שמכננים האנשים רגליים תחת דף השולחן והר' משמש בוריר ואיסור אף בשתי דפנות).

לדעת הריטב"א (בעיירובין קא), אין איסור בסידור ביצים זו על גבי זו מלמטה למלטה מפני שאינו צריך לצורך. ועוד שלא אסור כלל באכליין, אלא מודובר בסידור הביצים על גבי עצים כדי לצלותן ביז"ט. וכן דעת כמה פוסקים להלכה (ע' פרי חדש ואליה רבה ותקב, א). אבל לדעת התוס' (שם, וכן פירש ר"ח ור"ף, וכן מובה בשולחן ערוך) אין לסדר ביצים זו ע"ג זו אלא מלמטה למלטה.

ג. לפרש"י, לרבי שמעון המתיר דבר שאין מתכוון, וכן נוקטים להלכה – כל אלו מותרים מלמטה למלטה. [וזהינו מושום שבדרבנן סובר רשי" שמתירים אפילו ב'פסק רישיה' דנחאה ליה. עפ"י שער המלך כה, כד]. והתוס' והרא"ש חולקים וסוברים שאף לרבי רבה ותקב, א. וכן נקטו הפסקים (ר"ף רמב"ם טשו"ע תקב, א. ואין ראה מדבריהם שפס"ר אסור אף בדרבנן, כי "ל' שכאן הוא מתכוון לעשות דבר הדומה לבניין, כמש"ב והרא"ש).

ה. אמר רב נחמן: אבנים של בית הכסא מותר לצידן ביום טוב, להתקין לו למושב – מפני שבניין ארעי אינו אסור אלא מדרבנן ומושום בכוריו לא גורו חכמים.

יש שאין גורסים 'מושום בכורו...' ומפרשים הוויל ואינו אלא אהל עראי, אין איסור לבניותו כל שאין לו גג (עפ"י ר"י' [וע"ע אבני נור או"ח רכ]. ואף לפि גרטנותו, אין איסור בעשיית מהיצת עראי כל שאיננה מהיצת המתרה, ומה שהוצרכו כאן לסתורת כבוד הבריות מושום שמצוין באופן שידא נוח לשבת בגיןין, ואפילו כבר היו המהיצות עומדות מקודם, היצודו עצמו נידון כ'בנין'. ואילו היה דעתו לקבוען כן היה זה בנין קבוע (עפ"י חוזן איש נב, יא. וע' באבני נור או"ח רכ, ה).